

MASTERTHESIS ‘SIBLINGRELATIES’

*Zijn er verschillen tussen seksecombinaties wat betreft de kwaliteit
van de siblingrelatie?*

Marjolein ten Berge

Studentnr: 3222209

Opleiding: Pedagogische Wetenschappen, Orthopedagogiek.

Docent: dr. K.L. Buist

Datum: 18-06-2009

Universiteit Utrecht

ABSTRACT

Background: Sibling relationships are important for the individual development of a child. The characters of boys and girls and their way of living differ from each other. The question is: Does gender have an influence on the quality of the sibling relationship? **Aim:** The main purpose of this study is to examine if there are any differences between sex combinations (brother-brother, sister-sister, older brother-younger sister and older sister-younger brother relationships), regarding the quality of the sibling relationship. **Methods:** Participants were 353 adolescents, who are in the first grade of high school in the Netherlands ($M = 12.46$ years old). The quality of their sibling relationship, the four aspects warmth, relative status, conflict and rivalry, was measured with the Sibling Relationship Questionnaire (Furman & Burhmester, 1990). **Results:** Findings demonstrated that siblings differ in warmth and conflict. The sister-sister pairs experience most warmth in their relationship and the brother-brother pairs concerning conflict. **Conclusion:** Sibling relationships based on sex combinations differ regarding the quality of their relationship, but not as much as was expected.

Key words: siblingrelationship, sex combinations, warmth, relative status, conflict and rivalry. **Wordcount:** 177

THEORETISCHE INLEIDING

Mensen kunnen over het algemeen zelf beslissen met wie zij een vriendschappelijke of liefdesrelatie aangaan en hierbij bepalen zij zelf de vorm, intensiteit en duur. Wanneer echter wordt gesproken over familierelaties is nagenoeg geen keuze mogelijk (Boer, 1994). Binnen een gezin kan er sprake zijn van verschillende soorten relaties: de onderlinge ouderrelatie, de ouder- kindrelatie en eventuele relaties tussen kinderen onderling. Deze laatste zal worden aangeduid als siblingrelaties. Omtrent siblingrelaties bestaan variatiemogelijkheden, namelijk een broer-broer en zus-zus relatie, maar ook een oudere broer-jongere zus en een oudere zus-jongere broer relatie (Aquilar, O'Brein, August, Aoun & Hektner, 2001; Weaver, Coleman & Ganong, 2003; Yu & Gamble, 2008).

In de loop van het leven kan een siblingrelatie ingrijpend veranderen. Tijdens de kinderjaren leven broers en zussen in hetzelfde huis, met dezelfde ouders en gaan zij naar dezelfde school. Ze zijn op elkaar aangewezen wat betreft gezelschap en samenwerking. Wanneer een kind naar de middelbare school gaat en in de adolescentie terecht komt, kan het zijn dat de siblingrelatie meer op de achtergrond komt te staan omdat de relatie met vrienden steeds belangrijker wordt (Pardini, Loeber & Stouthamer-Loeber, 2005). De siblingrelatie blijft ondanks deze verandering van belang wanneer naar de individuele persoonlijke ontwikkeling gekeken wordt (Kim, McHale, Osgood & Crouter, 2006; Stocker, Lanthier & Furman, 1997).

Onderzoek naar de kwaliteit van siblingrelaties heeft zich tot nu toe voornamelijk gericht op de kindertijd of volwassenheid, maar minder op de vroege adolescentie. Wanneer ook bij deze leeftijdscategorie onderzoek gedaan wordt op het gebied van siblingrelaties, zal men beter zicht krijgen op het ontwikkelingsverloop van deze relatie en de daarbij behorende veranderingen (Cicirelli, 1995).

Een aspect waar onderzoek zich op kan richten is de aanwezigheid van warmte binnen een relatie en de mate waarin siblings dit ervaren (Weaver et al., 2003). Daarnaast kan gekeken worden naar de aanwezigheid en het ontstaan van negatieve interacties en agressief gedrag van siblings onderling. Dit zijn aspecten die betrekking hebben op de kwaliteit van de siblingrelatie (Buhrmester & Furman, 1990). Uitkomsten van onderzoeken kunnen leiden tot mogelijkheden voor preventie en behandeling van gedragingen (Aquilar et al., 2001; Weaver et al., 2003).

Er zijn wat betreft relaties tussen jongens onderling en meisjes onderling een aantal algemene kenmerken te onderscheiden. Over jongens wordt vaak gezegd dat binnen hun spel vaak competitie centraal staat. Meisjes houden zich regelmatig bezig met het delen van geheimen. Karaktereigenschappen bepalen de gedragingen van het kind. Het is echter de vraag of deze verschillen in voorkeur van gedragingen, invloed hebben op de kwaliteit van de siblingrelaties.

Momenteel is er te weinig specifiek onderzoek verricht naar verschillen tussen seksecombinaties wat betreft de kwaliteit van siblingrelaties (Kim et al., 2006). Omdat de siblingrelatie effect heeft op het functioneren en de ontwikkeling van het kind (Boer, 1994; Cole & Kerns, 2001) zal binnen dit artikel de vraag centraal staan of er verschillen tussen

seksecombinaties zijn wat betreft de kwaliteit van de siblingrelatie. Siblings worden hierbij onderverdeeld in de broer-broer en zus-zus groepen (same-sex) en oudere broer-jongere zus en oudere zus-jongere broer groepen (mixed-sex). Onder de kwaliteit van de relatie wordt verstaan de mate van warmte, relatieve status, conflict en rivaliteit (Buhrmester & Furman, 1990).

Warmte

Een aspect van de kwaliteit van een siblingrelatie is warmte. Broers en zussen kunnen dit ervaren wanneer er tussen hen sprake is van emotioneel begrip. Hierdoor wordt beter zicht en begrip ontwikkeld met betrekking tot de betekenis van hun onderlinge relatie. Dit heeft een positief gevolg voor de kwaliteit van de relatie, aangezien de handelingen en gedachten duidelijker en zinvoller zijn (Dunn, 1996).

Naast emotioneel begrip, kan de aanwezigheid van steun ook bijdragen aan de mate van warmte binnen een relatie. Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen emotionele steun en instrumentele steun. Wanneer de sibling ervoor zorgt dat zijn broer of zus zich geborgen en geliefd voelt, bijvoorbeeld door het geven van advies en het tonen van interesse in het persoonlijke leven, kan gesproken worden van emotionele steun. Er kan echter ook sprake zijn van hulp bij praktische zaken, bijvoorbeeld het lenen van spullen en het helpen bij klusjes. In dit geval wordt getracht warmte te creëren door instrumentele steun te verlenen (Voorpostel, 2007).

Buhrmester (1992) stelt dat same-sex siblingrelaties een hogere mate van positiviteit ervaren ten opzichte van mixed-sex siblingrelaties. De resultaten van het onderzoek van Cole en Kerns (2001) wijzen er echter op dat alleen binnen een zus-zus relatie meer positiviteit ervaren wordt en niet binnen de broer-broer relatie. Verschillen tussen jongens en meisjes op het gebied van warmte kunnen worden verklaard doordat meisje zich meer en makkelijker uiten op het gebied van intimiteit. Volgens Tucker, Barber en Eccles (1996) zijn jongens minder competent in het voeren van gesprekken en discussies met hun broer of zus betreft gevoelens. Een gevolg hiervan is dat jongens minder snel dan meisjes advies hierover vragen. Dit kan verklaren waarom jongens een lagere mate van voldoening ervaren op het gebied van steun van hun sibling.

Omdat meisjes onderling intiemer zijn dan jongens, kan gesteld worden dat zussen zich sneller in elkaars gedachten en belevingen kunnen verplaatsen dan broers. Gevolg hiervan is dat niet alleen binnen een broer-broer, maar ook binnen een oudere broer-jongere zus of oudere zus-jongere broer relatie minder steun en advies ervaren wordt dan in een zus-zus relatie (Tucker et al., 1996). Daarentegen zijn in de onderzoeken van Howe, Aquan-Assee, Bukowski, Rinaldi en Lehoux (2000, 2001) geen aanwijzingen gevonden die erop wijzen dat zussen meer de nadruk leggen op intimiteit in vergelijking met broers. Hierdoor concluderen zij dat er geen geslachtsverschillen bestaan tussen de mate van openheid en dat het geslacht van de sibling geen bepalende factor is op de aanwezigheid van intimiteit.

In de huidige literatuur komen tegenstrijdige resultaten naar voren, waardoor er onduidelijkheden zijn betreft de aanwezigheid van warmte binnen siblingrelaties. Daarom is verder onderzoek wenselijk. Ondanks de tegenstrijdige resultaten geeft het merendeel van de onderzoeken op het gebied van warmte aan dat hiervan binnen een zus-zus relatie het meest sprake is. Daarom wordt dit in het huidige onderzoek ook verwacht.

Relatieve status

Een ander aspect van de kwaliteit van een siblingrelatie is relatieve status. Dit aspect heeft met name betrekking op de rolverdeling tussen kinderen, welke symmetrisch of asymmetrisch van aard kan zijn. Wanneer kinderen gelijkwaardig ten opzichte van elkaar handelen wordt gesproken van een symmetrische relatie. Er is dan geen of nauwelijks sprake van verschil omtrent macht of status. Een relatie kan echter asymmetrisch worden wanneer een kind bijvoorbeeld zijn broer(tje) of zus(je) iets wil leren. Het kind komt hierdoor in een dominante rol terecht en zijn of haar broer(tje) of zus(je) in de hulpzoekende rol. Op dat moment kan gesproken worden van verschil in macht en status. Gedurende de kindertijd is de siblingrelatie over het algemeen asymmetrisch van aard (Stoneman, 2001).

Onderzoek dat zich heeft gericht op de status die een kind kan aannemen, geeft voornamelijk aan dat de uiteindelijke macht bepaald wordt door het leeftijdsverschil tussen de broer(s) en/of zus(sen) (Furman & Buhrmester, 1985; Karos, Howe & Aquan-Assee, 2007). Zo zouden oudere broers en zussen eerder in een dominante en machtige positie verkeren in tegenstelling tot hun jongere sibling (Brody, Stoneman & McCoy, 1994; Stoneman & Brody, 1993). Naast leeftijdsverschillen kunnen verschillen in rolverdeling veroorzaakt worden

doordat ouders niet interveniëren tussen hun kinderen (Ross, Filyer, Lollis, Perlman & Martin, 1994; Stoneman, 2001).

Momenteel heeft weinig onderzoek plaatsgevonden betreffende sekse-invloed op de aanwezigheid van macht binnen een siblingrelatie. Daarom zal binnen dit onderzoek getracht worden een antwoord te krijgen op de vraag of er verschillen tussen seksecombinaties zijn wat betreft de relatieve status van een siblingrelatie. Stoneman, Brody, Davis en Crapp (1991) stellen wel dat zussen vaker de verzorgende rol op zich nemen in vergelijking tot broers. Verwacht wordt daarom dat binnen een zus-zus of oudere zus-jongere broer relatie meer sprake is van relatieve status ten opzichte van een broer-broer of oudere broer-jongere zus relatie.

Conflict

Onder kwaliteit van een siblingrelatie valt tevens de mate van aanwezigheid van conflict. Volgens Aquilar en collega's (2001) wordt de mate van conflict tussen broers en zussen niet per definitie bepaald door seksecombinaties. Wanneer niet naar de combinatie, maar juist naar het geslacht van het individu gekeken wordt, zorgt een oudere broer voor meer agressie, conflict en negatieve affectie binnen een familieband. Dit betekent volgens Aquilar en collega's dat broer-broer paren en oudere broer-jongere zus paren vaker te maken hebben met aanvaringen en onenigheid dan zus-zus en oudere zus-jongere broer paren.

Anderzijds heeft onderzoek uitgewezen dat de mate van conflicten wel meer bepaald wordt door seksecombinaties binnen een siblingrelatie (Slomkowski, Rende, Conger, Simons & Conger, 2001). Wanneer er sprake is van hetzelfde geslacht, zal eerder jaloers en competitief gedrag vertoond worden (Yu & Gamble, 2008). Stocker en collega's (1997) en Burhmester (1992) concluderen tevens dat same-sex siblingrelaties meer conflicten ervaren ten opzichte van mixed-sex siblingrelaties.

Vergelijkbaar met het warmte aspect binnen een siblingrelatie, heerst op het gebied van conflict ook onenigheid of er verschillen zijn tussen seksecombinatie wat betreft de aanwezigheid van conflicten (Aquilar et al., 2001). Daarom zal binnen dit onderzoek onderzocht worden of er verschillen tussen seksecombinaties zijn wat betreft de mate van conflict binnen een siblingrelatie. Ondanks de tegenstrijdige resultaten geeft het merendeel van de onderzoeken op het gebied van conflict aan dat hiervan binnen een same-sex

siblingrelatie meer sprake is dan binnen een mixed-sex siblingrelatie. Daarom wordt dit in het huidige onderzoek ook verwacht.

Rivaliteit

Kinderen zijn vaak alert betreft de benaderingswijzen van hun ouders richting hen en hun broer of zus. Doordat kinderen verschillen op het gebied van karakter, geslacht en leeftijd, komt het voor dat ouders hun kinderen niet hetzelfde behandelen. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de siblingrelatie doordat er meer competitiegevoelens en conflicten ontstaan (Stoneman, 2001). Wanneer kinderen echter de ouderlijke behandelingen als rechtvaardig achten, ervaren zij dit niet als negatief (Kowal, Krull & Kramer, 2006).

De geslachtssamenstelling binnen een siblingrelatie heeft invloed op de mate waarin kinderen differentiële behandeling van hun ouders ervaren (McHale, Updegraff, Jackson-Newsom, Tucker & Crouter, 2000; Tamrouti-Makkink, Dubas, Gerris & van Aken, 2004). Kinderen van verschillend geslacht beschouwen differentiële behandeling van hun ouders als meer rechtvaardig, in vergelijking tot kinderen die wel van hetzelfde geslacht zijn. Dit komt mede doordat zij zich minder met elkaar vergelijken. Door Tamrouti-Makkink en collega's (2004) wordt daarom gesteld dat binnen een mixed-sex siblingrelatie minder differentiële behandeling van de ouders ervaren wordt, dan binnen een same-sex siblingrelatie.

In dit onderzoek zal de vraag centraal staan of er verschillen tussen seksecombinaties zijn wat betreft de mate van rivaliteit binnen een siblingrelatie. Verwacht wordt dat binnen een same-sex siblingrelatie meer sprake is van rivaliteit ten opzichte van een mixed-sex siblingrelatie.

METHODEN

Populatie

In 2007-2008 is gestart met het onderzoek naar de kwaliteit van siblingrelaties. Brugklassers van het regulier voortgezet onderwijs hebben hiervoor een vragenlijst ingevuld, waarna hun siblings zijn benaderd om een soortgelijke vragenlijst in te vullen. Hierdoor konden verkregen gegevens met elkaar gecombineerd en vergeleken worden. Voor de huidige vraagstelling

wordt enkel gebruik gemaakt van vragenlijsten afkomstig van de brugklassers, aangezien anders de power te klein zou zijn.

Voor het huidige onderzoek hebben middelbare scholen uit de omgeving van Utrecht en Den Bosch hun medewerking verleend. Beide scholen bieden onderwijs op de niveaus VMBO-T, HAVO, VWO en Gymnasium. De steekproef bestaat uit 353 brugklassers. Deze kinderen bevinden zich in leeftijdsrange van 11 tot en met 14 jaar ($M 12.46$, $SD .58$). In totaal hebben 188 meisjes en 165 jongens meegewerkt. De leerlingen hebben allemaal aangegeven of zij een broer(s) of zus(sen) hebben en over welke sibling zij vervolgens de vragenlijst hebben ingevuld. De gemiddelde leeftijd van deze siblings is 12.81 jaar ($SD 3.67$)

Binnen de totale steekproef bevinden zich 117 same-sex siblingparen, waarvan 55 broer-broer paren en 62 zus-zus paren. Daarnaast zijn er 130 mixed-sex siblingparen, waaronder 62 oudere broer-jongere zus paren en 68 oudere zus-jongere broer paren.

Wervingsprocedure

Zowel telefonisch als via e-mail is contact gezocht met verschillende middelbare scholen. Dit waren voornamelijk scholen waar de onderzoekers zelf onderwijs hebben gevolgd, of scholen die bij hen in de woonomgeving staan. Hierdoor kan gesproken worden van een selectieve steekproef (Baarda & de Goede, 2006). Uiteindelijk hebben twee scholen hun medewerking toegezegd. Om aan de ethische voorwaarden te voldoen, hebben alle brugklassers uit de vijftien klassen voorafgaand aan het onderzoek een brief mee naar huis gekregen. Hierin konden de ouders aangeven dat hun kind niet mocht deelnemen.

Om te bepalen op welk tijdstip het onderzoek het beste kon plaatsvinden, heeft overleg met de scholen plaatsgevonden. Er is gekozen voor het mentoruur, aangezien de leerlingen hierdoor geen belangrijke lessen en informatie zouden missen. Tijdens de instructie is aangegeven dat de kinderen de vragenlijst moesten invullen over de sibling die qua leeftijd het dichtst bij hen ligt. Het totale onderzoek heeft voor elke respondent eenmalig vijfenveertig minuten in beslag genomen.

Meetinstrumenten

Gebruik is gemaakt van de Sibling Relationship Questionnaire (SRQ) (Buhrmester & Furman, 1990) om de kwaliteit van de relatie met een broer of zus te meten. Het instrument bestaat uit

48 items, waarbinnen de factoren warmte (21), relatieve status (12), conflict (9) en rivaliteit (6) gemeten worden. Deze factoren geven samen de kwaliteit van de siblingrelatie weer.

Aan de kinderen worden vragen gesteld als 'hoe vaak delen jij en deze broer/zus jullie geheimen en persoonlijke gevoelens?' (warmte), 'hoe vaak helpt deze broer/zus jou met dingen die jij alleen niet kan?' (relatieve status), 'in welke mate proberen jij en deze broer/zus onderling dingen beter te doen dan de ander?' (conflict) en 'wie krijgt meer aandacht van je vader: jij of deze broer/zus?' (rivaliteit). De antwoordmogelijkheden op de vragen betreft warmte, relatieve status en conflict, zijn (1) nauwelijks, (2) niet zoveel, (3) een beetje, (4) veel en (5) extreem veel. De vragen die betrekking hebben op rivaliteit binnen de relatie, kunnen beantwoord worden met de antwoordcategorieën (1) bijna altijd mijn broer/zus, (2) vaak mijn broer/zus, (3) ongeveer gelijk, (4) vaak ik en (5) bijna altijd ik.

Door het uitvoeren van een cronbach's alpha is gebleken dat de interne consistentie van de schaal warmte .92, relatieve status .76 en conflict .87 is. De schaal rivaliteit heeft een betrouwbaarheid van .64.

Om de gestelde hypothesen te kunnen toetsen zijn een aantal schalen geconstrueerd. Hiervoor zijn de items van de SRQ gebruikt, waardoor de schalen Warmte, Relatieve status, Conflict en Rivaliteit zijn gevormd. Daarnaast is de sekse van de brugklasser gekoppeld aan de sekse van zijn/haar sibling. Hierdoor is de sekse-schaal ontstaan, welke de seksecombinaties broer-broer, zus-zus, broer-zus en zus-broer bevat.

RESULTATEN

Door middel van een multivariate toetsing is onderzocht of er verschillen tussen seksecombinaties zijn wat betreft de kwaliteit van de siblingrelatie. Uit de Manova kan opgemaakt worden dat op gebied van warmte en conflict wel significante verschillen aanwezig zijn (warmte $F(3, 243) = 7.838, p < .001$, conflict $F(3, 243) = 3.782, p < .01$), maar op gebied van relatieve status en rivaliteit niet (relatieve status $F(3, 243) = .1.292, p > .05$, rivaliteit $F(3, 243) = .195, p > .05$). Tegen verwachting in, is er dus geen sprake van verschil binnen de seksecombinaties ten aanzien van relatieve status en rivaliteit. Deze hypothesen worden hierdoor verworpen.

Vervolgens is met behulp van een post hoc analyse, onderzocht welke specifieke groepen verschillen ten aanzien van aanwezigheid van warmte en conflict. Naar verwachting verschilt de zus – zus siblingrelatie significant op het gebied van warmte, ten aanzien van alle andere seksecombinaties (tabel 2). Hieruit kan geconcludeerd worden dat binnen een zus-zus siblingrelatie meer sprake is van warmte dan binnen de andere seksecombinaties. Uit de post hoc analyse is tevens naar voren gekomen dat de broer-broer siblingrelatie op het gebied van conflict significant verschilt, enkel ten aanzien van de zus-zus relatie (tabel 2). Verwacht werd dat binnen een same-sex siblingrelatie meer sprake is van conflict dan binnen een mixed-sex siblingrelatie. Omdat er geen significante verschillen zijn gevonden tussen de broer-broer relatie en zus-zus relatie ten opzichte van de mixed-sex siblingrelaties, wordt de hypothese verworpen.

Tabel 1: Manova (*Sibling Relationship Questionnaire*)

	broer – broer (n = 55)	zus – zus (n = 62)	broer – zus (n = 62)	zus – broer (n = 68)	F
Warmte					7.838*
M	64.13	73.69	65.87	66.09	
SD	11.824	11.437	14.108	9.831	
Rel. Status					1.292
M	.55	-.05	1.27	-.09	
SD	4.999	3.791	4.506	4.534	
Conflict					3.782*
M	26.95	22.79	24.31	24.46	
SD	6.340	6.244	7.031	7.122	
Rivaliteit					.195
M	18.00	17.94	17.76	17.99	
SD	1.816	1.819	2.132	2.077	

* $p < .01$

Tabel 2: Post hoc (*Bonferroni*)

	(I) seksegroepen	(J) seksegroepen	sig.
<i>Warmte</i>	zus – zus	broer – broer	.000
		broer – zus	.002
		zus – broer	.002
<i>Conflict</i>	broer – broer	zus – zus	.006
		broer – zus	.210
		zus – broer	.252

DISCUSSIE

Het hoofddoel van dit onderzoek was het onderzoeken of er verschillen tussen seksecombinaties zijn wat betreft de kwaliteit van de siblingrelatie. Dit is onderzocht aan de hand van de vier hypothesen, welke zich richten op warmte, relatieve status, conflict en rivaliteit in de siblingrelatie.

Warmte

Onderzocht is of er verschillen tussen seksecombinaties zijn wat betreft de warmte van een siblingrelatie. Hierbij werd verwacht dat er binnen een zus-zus relatie sprake is van meer warmte dan binnen een broer-broer, oudere broer-jongere zus of oudere zus-jongere broer relatie. In dit onderzoek is naar voren gekomen dat binnen een zus-zus relatie daadwerkelijk meer sprake is van warmte dan binnen andere siblingrelaties. Dit komt overeen met eerder onderzoek van Cole en Kerns (2001) en Tucker en collega's (1996). Deze hogere mate van warmte kan verklaard worden doordat meisjes zich meer en makkelijker uiten op het gebied van intimiteit. Meisjes zijn meer competent in het voeren van gesprekken betreft gevoelens en hierdoor ontwikkelen zussen onder elkaar beter zicht en begrip met betrekking tot hun gevoelens, gedachten en belevingen (Tucker et al., 1996). Aanwezigheid van warmte heeft dus een positief gevolg voor de siblingrelatie doordat handelingen en gedachten duidelijker en zinvoller zijn (Dunn, 1996).

Relatieve status

Onderzocht is of er verschillen zijn tussen seksecombinaties wat betreft de relatieve status van een siblingrelatie. Verwacht werd dat binnen een zus-zus of oudere zus-jongere broer relatie meer sprake is van relatieve status dan binnen een broer-broer of oudere broer-jongere zus relatie. Vanuit dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat er geen significante verschillen zijn tussen de seksecombinaties op het gebied van relatieve status. Doordat de siblings ten opzichte van elkaar gelijkwaardig lijken te handelen, is er geen verschil omtrent macht of status. Er kan daarom gesproken worden van een symmetrische relatie (Stoneman, 2001).

Naast sekse zouden de aspecten geboortevolgorde en het leeftijdsverschil tussen de siblings van invloed zijn op de aanwezigheid van relatieve status (Matthews & Conger, 2004). Cuskelly en Gunn (2003) voegen hieraan toe dat eerstgeborenen meer zorg bieden aan hun sibling dan dat hun jongere broer of zus doet. Binnen dit huidige onderzoek is alleen naar het aspect sekse gekeken, wat kan verklaren waarom er geen verschillen gevonden zijn betreft aanwezigheid van relatieve status. Verder onderzoek zou zich moeten richten op alle aspecten, niet slechts op één.

Tot nu toe is weinig onderzoek verricht op het gebied van relatieve status binnen een siblingrelatie. De vermelde literatuur in de theoretische inleiding is onder andere gebaseerd op Stoneman en collega's (1991). Zij gaven aan dat zussen vaker de verzorgende rol op zich nemen in vergelijking tot broers. Hun onderzoek had zich echter specifiek gericht op kinderen waarbij sprake is van een mentale beperking bij één van de broer(s) of zus(sen). Wellicht dat siblings sneller een verzorgende of dominerende rol op zich nemen wanneer er sprake is van een afwijkende ontwikkeling bij hun sibling. Dit kan verklaren waarom in dit huidige onderzoek geen significante verschillen gevonden zijn. Hierover is verder onderzoek nodig.

Conflict

Vanuit de literatuur werd verwacht dat binnen een same-sex siblingrelatie meer sprake is van conflict dan binnen een mixed-sex siblingrelatie. In relaties met siblings van hetzelfde geslacht zal namelijk eerder jaloers en competitief gedrag vertoond worden (Yu & Gamble, 2008). Deze verwachting kan niet bevestigd worden, omdat er geen verschillen zijn gevonden tussen de broer-broer of zus-zus relaties aan de ene kant en de oudere broer-jongere zus of

oudere zus-jongere broer relaties aan de andere kant. De broer-broer relatie heeft alleen ten opzichte van een zus-zus relatie een significant hogere mate van conflict.

Het feit dat geen significant verschil aangetoond is kan verklaard worden doordat niet sekse, maar het proces observational learning een rol speelt bij het ontstaan van conflicten binnen een siblingrelatie (Bank, Patterson & Reid, 1996; Lauritsen, 1993). In het onderzoek van Bank en collega's wordt daarnaast vermeld dat niet meisjes, maar juist jongens meer geneigd zijn elkaars handelingen na te doen. Dit kan verklaren waarom binnen de broer-broer relatie significant meer sprake is van conflicten ten opzichte van een zus-zus relatie.

De verschillen wat betreft aanwezigheid van conflicten kunnen ook verklaard worden door verschillen in interactiepatronen bij jongens en meisje. Jongens gebruiken in hun interactie meer fysieke kracht dan meisjes. Wanneer jongens onderling met elkaar omgaan, dus ook broer-broer paren, zijn zij meer gericht op competitie en hiërarchie (Leaper, 1991). Meisjes zijn coöperatiever, uiten tegenwerpingen vaker verbaal en lossen problemen eerder op door te onderhandelen, wat de aanwezigheid van daadwerkelijke conflicten voorkomt (Eisenberg, Fabes, Nyman, Bernzweig & Pinuelas, 1994).

Rivaliteit

Onderzocht is of er verschillen zijn tussen seksecombinaties wat betreft de mate van rivaliteit binnen een siblingrelatie. Verwacht werd dat binnen een same-sex siblingrelatie meer sprake is van rivaliteit ten opzichte van een mixed-sex siblingrelatie. In dit onderzoek is naar voren gekomen dat er geen significante verschillen zijn tussen de seksecombinaties op het gebied van rivaliteit.

De onderzoeken die gebruikt zijn als theoretisch kader wijken af wat betreft de populatie van het huidige onderzoek. Zo is geen rekening gehouden met bijkomende omgevingsfactoren, bijvoorbeeld een scheiding van ouders of het aantal uur dat (beide) ouder(s) werken en dus geen contact hebben met hun kinderen. Door de afwezigheid van deze factoren kan verklaard worden waarom geen significante verschillen zijn gevonden, in tegenstelling tot andere onderzoeken (McHale et al., 2000; Shanahan, McHale, Crouter & Osgood, 2008). In de toekomst zou verder onderzoek rekening moeten houden met deze omgevingsfactoren van kinderen.

Het huidige onderzoek kent een aantal min- als pluspunten. Zo bleek tijdens het invullen van de vragenlijsten dat niet elke adolescent het verschil tussen de begrippen 'niet zoveel' en 'een beetje' begreep. Doordat hierdoor de antwoordcategorieën niet geheel duidelijk voor hen waren, bestaat de mogelijkheid dat zij de vragenlijst niet correct hebben ingevuld. Daarom wordt er getwijfeld aan de (interne) begripsvaliditeit van de vragenlijst, hoe goed de testitems de abstracte begrippen warmte, relatieve status, conflict en rivaliteit representeren (Baarda & de Goede, 2006).

Daarnaast moesten de adolescenten de vragenlijst invullen over de sibling die qua leeftijd het dichtst bij hen zit. Wanneer de adolescent meerdere siblings heeft, kan het zijn dat de relatie met een oudere of jongere sibling juist anders is door de leeftijd of het geslacht. Hierover zijn geen gegevens verkregen. Wanneer er meerdere siblings in een gezin zijn en wanneer deze ook qua sekseverschillen, wordt er geen compleet beeld geschept nu de adolescent de vragenlijst enkel moet invullen over de sibling die qua leeftijd het dichtst bij zit.

Een deel van de respondenten volgt onderwijs aan een vrije school, op VWO en Gymnasiumniveau. Dit is een algemeen bijzondere school. Bijzonder omdat gewerkt wordt vanuit een bijzondere pedagogische visie, die is gebaseerd op het antroposofische mensbeeld. Ouders kiezen vaak bewust voor deze vorm van onderwijs in plaats van een reguliere school, omdat dit beter aansluit bij hun normen en waarden ('Landelijke oudervereniging bijzonder onderwijs', n.d.). Dit is van geringe invloed geweest op de generaliseerbaarheid van de verkregen resultaten, aangezien het een klein deel van de respondenten betreft.

Er kan echter gesproken worden van een uitstekende totale power ($n = 247$). Hoewel de seksegroepen kleiner zijn, tussen de 55 en 68, is deze omvang nog steeds voldoende om de verkregen resultaten te kunnen generaliseren. De respondenten volgen onderwijs aan een grote school welke niet in de Randstad staat. Gevolg hiervan is dat deze school minder vaak benaderd wordt voor deelname aan dergelijke onderzoeken. Dit kan gunstig zijn omdat hierdoor de leerlingen meer bereid zijn om deel te nemen en daardoor de vragenlijst naar waarheid proberen in te vullen. Daarnaast kent de school een breed opleidingsniveau, van VMBO tot en met Gymnasium, waardoor op ieder niveau onderzoek is uitgevoerd. Hierdoor gelden de verkregen resultaten voor het overgrote deel van de Nederlandse adolescent. Deze genoemde aspecten komen de generaliseerbaarheid juist ten goede.

Ten slotte waren de respondenten minder gevoelig voor het geven van sociaal wenselijke antwoorden, aangezien gebruik is gemaakt van schriftelijke vragenlijsten die anoniem ingevuld konden worden (Baarda & de Goede, 2006).

Ondanks de kanttekeningen van dit onderzoek kan er antwoord gegeven op de hoofdvraag van dit onderzoek, of er verschillen zijn tussen seksecombinaties wat betreft de kwaliteit van de siblingrelatie. Er kan gesproken worden van een verschil in kwaliteit, doordat op het gebied van warmte en conflict binnen de siblingrelatie verschillen zijn aangetoond. De mate van aanwezigheid van verschillen is echter in mindere mate aanwezig dan voorafgaand verwacht werd, aangezien de aspecten relatieve status en rivaliteit niet verschillen binnen de seksecombinaties.

Verder onderzoek helpt ons beter te begrijpen hoe families omgaan met relatieve status, conflicten en rivaliteit in de adolescentiefase. Daarnaast kunnen connecties tussen individuele ervaringen binnen een familiesysteem in kaart gebracht worden. Gebleken is dat de aanwezigheid van emotioneel begrip geassocieerd kan worden met meer warmte binnen de siblingrelatie. Hulpverlening kan zich richten op het stimuleren van sociaal-emotioneel begrip, bijvoorbeeld door middel van een sociale vaardigheidstraining, zodat kinderen op die manier hun relaties beter leren in te schatten (Kramer & Radey, 1997). Dit kan bijdragen aan het verminderen van conflicten, wat de gezinsrelaties en daarmee de individuele ontwikkelingen ten goede zal komen.

Literatuurlijst

- Aquilar, B., O'Brein, K.M., August, G.J., Aoun, S.L., & Hektner, J.M. (2001). Relationship quality of aggressive children and their Siblings: A multiinformant, multimeasure investigation. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 29, 479-489.
- Baarda, D.B., & Goede de, M.P.M. (2006). *Basisboek methoden en technieken. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwantitatief onderzoek*. Wolters-Noordhoff: Houten.
- Bank, L., Patterson, G., & Reid, J. (1996). Negative sibling interaction patterns as predictors of later adjustment problems in adolescent and youth adult males. In G.H. Brody (Ed.), *Sibling relationships: Their causes and consequences* (pp. 197-229). New York: Ablex.
- Boer, F. (1994). *Een gegeven relatie. Over broers en zussen*. Amsterdam: Prometheus.
- Brody, G.H., Stoneman, Z., & McCoy, J.K. (1994). Forecasting sibling relationships in early adolescence from child temperaments and family processes in middle childhood. *Child Development*, 65, 771-784.
- Buhrmester, D. (1992). The development courses of sibling and peer relationships. In F. Boer, & J. Dunn (Eds.), *Children's Sibling Relationships* (pp. 19-40). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Buhrmester, D., & Furman, W. (1990). Perceptions of sibling relationships during middle childhood and adolescence. *Child Development*, 61, 1387-1398.
- Cicirelli, V.C. (1995). *Sibling relationships across the life span*. New York: Plenum.
- Cole, A., & Kerns, K.A. (2001). Perceptions of sibling qualities and activities of early adolescents. *Journal of Early Adolescence*, 21, 204-226.
- Cuskelly, M., & Gunn, P. (2003). Sibling relationships of children with Down Syndrome: Perspectives of mothers, fathers and siblings. *American Journal on Mental Retardation*, 108, 234-244.
- Dunn, J. (1996). The Emanuel Miller memorial lecture 1995. Children's relationships: Bridging the divide between cognitive and social development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 37, 507-518.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Nyman, M., Bernzweig, J., & Pinuelas, A. (1994). The relations of emotionality and regulation to preschoolers' anger-related reactions. *Child Development*, 65, 109-128.

- Furman, W., & Buhrmester, D. (1985). Children's perceptions of the qualities of sibling relationships. *Child Development, 56*, 448–461.
- Howe, N., Aquan-Assee, J., Bukowski, W.M., Rinaldi, C., & Lehoux, P. (2000). Sibling self-disclosure in early adolescence. *Merill-Palmer Quarterly, 46*, 653-671.
- Howe, N., Aquan-Assee, J., Bukowski, W.M., Lehoux, P.M., & Rinaldi, C.M. (2001). Siblings as confidants: Emotional understanding, relationship warmth, and sibling self-disclosure. *Social Development, 10*, 439-454.
- Karos, L.K., Howe, N., & Aquan-Assee, J. (2007). Reciprocal and complementary sibling interactions, relationship quality and socio-emotional problem solving. *Infant and Child Development, 16*, 577-596.
- Kim, J., McHale, S.M., Osgood, D.W. & Crouter, A.C. (2006). Longitudinal course and family correlates of sibling relationships from childhood through adolescence. *Child Development, 77*, 1746-1761.
- Kowal, A.K., Krull, J.L., & Kramer, L. (2006). Shared understanding of parental differential treatment in families. *Social Development, 15*, 276-295.
- Kramer, L., & Radey, C. (1997). Improving sibling relationships among young children: A social skills training model. *Family Relations, 46*, 237-246.
- Landelijke oudervereniging bijzonder onderwijs op algemene grondslag.* (n.d.). Gevonden op 1 mei 2009, op <http://www.lobo.nl/site.php?pagina=algemeenbijzonderonderwijs>
- Lauritsen, J.L. (1993). Sibling resemblance on juvenile delinquency: Findings from the National Youth Survey. *Criminology, 31*, 387-407.
- Leaper, C. (1991). Influence and involvement in children's discourse: age, gender and partner effects. *Child Development, 62*, 797-811.
- Matthews, L.S., & Conger, R.D. (2004). 'He did it on purpose!' Family correlates of negative attributions about an adolescent sibling. *Journal of Research on Adolescence, 14*, 257-284.
- McHale, S.M., Updegraff, K.A., Jackson-Newsom, J., Tucker, C.J., & Crouter, A.C. (2000). When does parents' differential treatment have negative implications for siblings? *Social Development, 9*, 149-172.

- Pardini, D.A., Loeber, R., & Stouthamer-Loeber, M. (2005). Developmental shifts in parent and peer influences on boys beliefs about delinquent behaviour. *Journal of Research on Adolescence, 15*, 299-323.
- Ross, H.S., Filyer, R.E., Lollis, S.P., Perlman, M., & Martin, J.L. (1994). Administering justice in the family. *Journal of Family Psychology, 8*, 254-273.
- Shanahan, L., McHale, S.M., Crouter, A.C., & Osgood, D.W. (2008). Linkages between parents' differential treatment, youth depressive symptoms, and sibling relationships. *Journal of Marriage and Family, 70*, 480-494.
- Slomkowski, C., Rende, R., Conger, K.J., Simons, R.L., & Conger, R.D. (2001). Sisters, brothers, and delinquency: Evaluating social influence during early and middle adolescence. *Child Development, 72*, 271-283.
- Stocker, C., Lanthier, R., & Furman, W. (1997). Sibling relationships in early adulthood. *Journal of family psychology, 11*, 210-221.
- Stoneman, Z. (2001). Supporting positive sibling relationships during childhood. *Mental Retardation and Developmental Disabilities, 7*, 134-142.
- Stoneman, Z., & Brody, G.H. (1993). Sibling temperaments, conflict, warmth, and role asymmetry. *Child Development, 64*, 1786-1800.
- Stoneman, Z., Brody, G.H., Davis, C.H., & Crapp, J.M. (1991). Ascribed role relations between children with mental retardation and their younger siblings. *American Journal on Mental Retardation, 95*, 537-550.
- Tamrouti-Makkink, I.D., Dubas, J.S., Gerris, J.R.M., & Aken van, M.A.G. (2004). The relation between the absolute level of parenting and differential parental treatment with adolescent siblings' adjustment. *Journal of Child Psychological Psychiatry, 45*, 1397-1406.
- Tucker, C.J., Barber, B.L., & Eccles, J.S. (1996). Advice about life plans and personal problems in late adolescent sibling relationships. *Journal of Youth and Adolescence, 26*, 63-76.
- Voorpostel, M. (2007). *Sibling support. The exchange of help among brothers and sisters in the Netherlands*. Amsterdam: Ponsen & Looijen bv.

- Weaver, S.E., Coleman, M., & Ganong, L.H. (2003). The sibling relationship in young adulthood. Sibling functions and relationship perceptions as influenced by sibling pair composition. *Journal of Family Issues*, 24, 245-263.
- Yu, J.J., & Gamble, W.C. (2008). Familial correlates of overt and relational aggression between young adolescent sibling. *Journal of Youth Adolescence*, 37, 655-673.